

بررسی ارزیابی سودمندی معیارهای مختلف کیفیت حسابرسی بر کارایی سرمایه‌گذاری و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی

سهیلا خزامی

دانشجوی دکتری، گروه حسابداری، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز،
soheila.khazami@iau.ac.ir

سیدعلی واعظ

دانشیار مدعو، گروه حسابداری، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران /
گروه حسابداری، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، دانشگاه شهید چمران، اهواز، ایران (نویسنده مسئول)
sa.vaez@scu.ac.ir

جرجرزاده

استادیار، گروه اقتصاد، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران
arjorjor@iauhvaz.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۲۴ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۲۷

چکیده

قابلیت مقایسه از ویژگی‌هایی است که صورت‌های مالی باید آن را دارا باشند این ویژگی به استفاده‌کنندگان از صورت‌های مالی کمک می‌نماید که بتوانند با مقایسه روند فعلی شرکت با روند قبلی، تصمیمات مناسب و صحیحی اتخاذ نمایند. از طرف دیگر، وجود حسابرسی با کیفیت سبب می‌شود تا دقت و کیفیت اطلاعات مالی و گزارشگری مالی بهبود یابد. لذا هدف پژوهش حاضر به بررسی ارزیابی سودمندی معیارهای مختلف کیفیت حسابرسی بر کارایی سرمایه‌گذاری و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره ۱۰ ساله از ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۹ با استفاده از اطلاعات ۱۰۵ شرکت می‌باشد. آزمون فرضیه‌ها از طریق رگرسیون چندگانه و به روش حداقل مربعات تعمیم یافته با چیدمان داده‌های تابلویی صورت پذیرفت. نتایج نشان داد چنانچه شرکت‌های با امکانات سرمایه‌گذاری زیاد، از حسابرسان با کیفیت بالاتر استفاده کنند، سطح بالاتری از کارایی سرمایه‌گذاری را تجربه خواهند کرد. نتایج جزئی تر نشان داد که اندازه حسابرس، تداوم تصدی حسابرس، تخصص حسابرس و استقلال حسابرس از طریق کاهش هزینه‌های نمایندگی و کاهش عدم تقارن اطلاعاتی باعث افزایش کارایی سرمایه‌گذاری می‌شوند. علاوه بر این نتایج نشان داد که وجود معیارهای حسابرسی با کیفیت باعث افزایش قابلیت مقایسه صورت‌های مالی می‌شود که موید این مطلب است که به دلیل محافظه‌کارانه‌تر عمل کردن مؤسسات حسابرسی با کیفیت و متخصص، میزان مدیریت سود و دستکاری در اقلام تعهدی اختیاری کاهش می‌یابد و به تبع آن، قابلیت مقایسه افزایش پیدا کند که این موضوع مؤید نقش مهم حسابرسان در دستیابی به صورت‌های مالی قابل مقایسه است.

واژه‌های کلیدی: فرهنگ سازمانی، کیفیت سود، مدل‌های فرهنگ سازمانی.

۱- مقدمه

گزارشگری مالی یکی از منابع اطلاعاتی در دسترس بازارهای سرمایه است که انتظار می رود نقش مؤثری در توسعه سرمایه گذاری و افزایش کارایی آن ایفا کند. افزایش کیفیت گزارشگری مالی ابزاری برای ایفای مسئولیت پاسخگویی به نیازهای جامعه است. با همه این تفسیرها، کیفیت گزارشگری مالی مفهومی چند بعدی است و تعریفی وجود ندارد که همگان نسبت به آن اتفاق نظر داشته باشند. کیفیت گزارشگری مالی سبب پیش بینی بهتر جریان های نقدی آتی شرکت برای سرمایه گذاران و سایر استفاده کنندگان صورت های مالی می شود. با توجه به آنکه حسابداری و اقتصاد دارای تاثیرات متقابل بر یکدیگرند، سطح کیفیت گزارشگری مالی دارای تاثیرات اقتصادی است. سودمندی صورت های مالی یا سایر گزارش های مالی، از کیفیت گزارشگری مالی تاثیر می پذیرد که در آن ثبات رویه و صحت اطلاعات، جنبه های اساسی کیفیت به شمار می آیند (چن و همکاران^۱، ۲۰۱۸). کیفیت گزارشگری مالی ضوابطی است که اطلاعات مفید و سودمند را از سایر اطلاعات تفکیک می کند و سودمندی اطلاعات مالی را ارتقا می دهد. واضح است قانون گذاران و سرمایه گذاران برای داشتن گزارشگری مالی با کیفیت بالا هم عقیده اند زیرا اعتقاد غالب بر این است که کیفیت گزارشگری مالی مستقیم روی بازارهای سرمایه اثر می گذارد. زمانی که مشارکت کنندگان بازار سرمایه اطلاعات گزارشگری مالی را دریافت می کنند، به طور معمول از آن اطلاعات به همراه سایر اطلاعات موجود برای انجام یک قضاوت (برای مثال درباره احتمال ریسک ورشکستگی یا شکاف بین یک نتیجه و یک پیش بینی)، یا یک تصمیم گیری (برای مثال در کجا و چه مبلغی سرمایه گذاری شود) استفاده می کنند بنابراین، مشخص است هدف اولیه اطلاعات گزارشگری مالی در بازارهای سرمایه ایران است که پشتوانه قضاوت ها و تصمیمات مشارکت کنندگان در بازار باشد و کیفیت بالای اطلاعات در گزارشگری مالی به قضاوت ها و تصمیمات با کیفیت تری منجر شود (آلکز و همکاران^۲، ۲۰۱۷).

وجود بازارهای سرمایه، یکی از علائم توسعه اقتصادی تلقی می گردد و فعال بودن آن موجب سهولت تأمین مالی شرکت ها و هدایت منابع مالی می شود. برای تحقق این امر، نیاز به اطلاعاتی است که بتوان با کمک آنها منابع موجود را به نحو مطلوب تخصیص داد. در نتیجه نحوه دسترسی به اطلاعات و ارزش کیفی آن برای تصمیم گیری بسیار مهم است. به سبب

نقش مهمی که اطلاعات در بازار سرمایه دارد، همواره از آن به عنوان گران بها ترین دارایی یاد می شود. اطلاعات در بازارهای سرمایه به عنوان پایه اولیه معاملات تلقی می گردد، به نحوی که قیمت اوراق بهادار رابطه مستقیمی با اطلاعات در اختیار سرمایه گذاران دارد. لذا مبنای تصمیم گیری سرمایه گذاران در بازار سرمایه، اطلاعاتی است که در دوره های زمانی مشخص شده از سوی شرکت ها در بازار سرمایه منتشر می گردد. اما این اطلاعات تنها زمانی مثمر ثمر هستند که در زمانی مناسب و به موقع گزارش شوند. به بیانی دیگر، تصمیم های مالی و اقتصادی استفاده کنندگان گزارش های مالی به نحو قابل ملاحظه ای تحت تاثیر ارزش زمانی اطلاعات قرار دارد (سنجاوی و همکاران^۳، ۲۰۱۶). ارزش اطلاعات با افزایش تأخیر در انتشار گزارش های مالی کاهش می یابد. سرمایه گذاران در پایان دوره مالی به شدت نیازمند اطلاعات هستند تا بتوانند در خصوص سرمایه گذاری خود پیش بینی و تصمیم گیری نمایند. سودمندی، اثربخشی و اعتبار اطلاعات در دسترس استفاده کنندگان، به سرعت گزارشگری مالی بستگی دارد. بنابراین به موقع بودن، اهمیت حیاتی برای بازارهای سرمایه دارد و به عنوان یکی از اجزای اصلی بازار سرمایه کارا محسوب می شود. انتشار به موقع اطلاعات باعث کاهش عدم تقارن اطلاعات مبادلات نهانی، شایعه ها و درز اطلاعات در بازار می شود و به ارزشیابی و قیمت گذاری اوراق بهادار، جذب سرمایه و حفظ اعتماد سرمایه گذاران در بازارهای سرمایه، کمک می کند. در مقابل، دسترسی نداشتن به اطلاعات دقیق و به موقع باعث ناکارایی بازار، افزایش ابهام در تصمیم گیری و کاهش مربوط بودن گزارش های مالی و محتوای اطلاعاتی آنها می شود (کرافت و همکاران^۴، ۲۰۱۸).

با وجود این ویژگی، استفاده کنندگان می توانند شرکت های مختلف را با هم مقایسه نموده و از طریق مقایسه ارزش فعلی شرکت ها و میزان ریسک آنها اقدام به تصمیم گیری های مالی نمایند (انگلبرگ و همکاران^۵، ۲۰۱۷). حسابرسان به طور مستقیم بر عملکرد سیستم حسابداری در انعکاس وقایع اقتصادی تأثیرگذار هستند. در نتیجه، شرکت هایی که از حسابرسی با کیفیت تری استفاده می کنند، برای وقایع اقتصادی یکسان باید اطلاعات حسابداری قابل مقایسه تری گزارش نمایند. صورت های مالی که نتیجه سیستم اطلاعاتی حسابداری است، چیزی شبیه به یک کالا است. علت وجود حسابداری، تقاضا برای اطلاعات مالی است و افزون بر این، حسابداران و احد تجاری نیز توانایی و علاقه لازم را برای ارائه این اطلاعات دارند

⁴ - Kraft, et al

⁵ Engelberg

¹ - Chen and et al

² - Alkerz and et al

³ - Sanjaya et al.

مبانی نظری پژوهش

کارایی سرمایه گذاری

از آنجا که منافع حاصل از سرمایه گذاری در آینده بدست می آید و نسبت به تحقق این منافع یقین وجود ندارد پس انواع سرمایه گذاریها با درجاتی از احتمال عدم تحقق منافع مورد نظر سرمایه گذار یا ریسک مواجهند. بر اساس اینکه میزان یا احتمال تحقق نیافتن منافع آتی (ریسک) چقدر باشد، سه نوع سرمایه گذاری را می توان از یکدیگر متمایز ساخت. الف) سرمایه گذاری با ریسک متناسب ب) سرمایه گذاری با ریسک نسبی بیشتر (سفته بازی) و ج) سرمایه گذاری پر خطر یا ریسکی (قمار). سرمایه گذاری متناسب یا به طور خلاصه سرمایه گذاری، نوعی سرمایه گذاری است که ریسک آن متناسب با بازدهی است که از آن انتظار می رود. سرمایه گذاری با ریسک نسبتاً بیشتر یا سفته بازی، نوعی سرمایه گذاری است که در آن سرمایه گذار برای کسب بازده، ریسک بیشتری تقبل می کند و بالاخره سرمایه گذاری بسیار ریسکی یا قمار، نوعی سرمایه گذاری است که در آن فرد برای بدست آوردن بازدهی ولو بسیار کم، ریسک بسیار زیادی متحمل می شود. اطلاعات حسابداری مالی بعنوان یک منبع اطلاعاتی مهم از ویژگی های شرکت، به نقش کنترل کننده ی بازارهای سهام کمک می کنند. بنابراین، اگر کیفیت گزارشگری مالی مشکلات نمایندگی را کاهش دهد، پس می تواند با افزایش توانایی سهامداران در کنترل مدیران و همچنین بهبود انتخاب پروژه و کاهش هزینه های تامین مالی، کارایی سرمایه گذاری را بهبود دهد (برتومو و همکاران^۶، ۲۰۲۲).

قابلیت مقایسه صورت های مالی

تصمیم گیری بهینه برای سرمایه گذاری در واحدهای تجاری و به بیان بهتر تخصیص صحیح منابع کمیاب در جامعه مستلزم وجود اطلاعات مالی شفاف و قابل مقایسه است. فقدان اطلاعات یا وجود اطلاعات گمراه کننده باعث تصمیم گیری های اقتصادی نامطلوب و در نتیجه اتلاف منابع اقتصادی، تخریب بازارهای سرمایه و در نهایت عقب ماندگی و فقر اقتصادی و کاهش رفاه عمومی می شود. یکی از پیش شرط های بنیادی برای جلب اطمینان سرمایه گذاران و اعتباردهندگان در جهت فعالیت های سازنده اقتصادی و سرانجام بالندگی اقتصادی، تهیه و ارائه اطلاعاتی است که در انجام تصمیم گیری های مالی، اقتصادی و تجاری سودمند واقع شود. چنین اطلاعاتی ضمن فراهم آوردن زمینه فعالیت کار و اثربخشی بازارهای سرمایه موجب کمک به

پس مفاهیمی نظیر کیفیت که برای کالاها و خدمات ارائه شده توسط واحدهای اقتصادی مطرح شده است، برای خدمات حسابداری، از جمله محصول نهایی آن، یعنی صورت های مالی نیز قابل بحث و پیگیری است (کرافت و همکاران^۱، ۲۰۲۳). کیفیت گزارشگری مالی، ضوابطی است که اطلاعات مفید و سودمند را از سایر اطلاعات منفک کرده، سودمندی اطلاعات را افزایش می دهد. نقش اطلاعات در زمینه ی تصمیم گیری های اقتصادی بسیار حیاتی است و سرمایه گذاران بدون اطلاعات کافی، فرصت ها و خطرات سرمایه گذاری را به طور مناسب تشخیص نمی دهند. برای این که اطلاعات بتواند بر تصمیمات استفاده کنندگان صورت های مالی موثر واقع شود، باید در زمان مناسب در اختیار آنان گرفته باشد. به معنی بودن، یکی از خصوصیات مربوط بودن اطلاعات بوده و به معنی آن است که اطلاعات مالی باید زمانی در اختیار استفاده کنندگان قرار گیرد که فرصت اتخاذ تصمیم، قضاوت و اقدام نسبت به موضوع مورد نظر برای آنان وجود داشته باشد (هیات تدوین استانداردهای حسابداری مالی، بیانیه شماره ۲). همچنین به موقع بودن گزارش های مالی، یکی از مهمترین ارکان کیفیت ارائه اطلاعات مالی شرکت ها است. زیرا به هنگام بودن اطلاعات است که می تواند به استفاده بهتر و مفیدتر استفاده کنندگان اطلاعات منجر شود. بنابراین، زمان بندی گزارشگری مالی، به معنای میزان تاخیر یا تسریع در ارائه گزارش های مالی شرکت ها باید مورد توجه ویژه تهیه کنندگان گزارش های مالی باشد (نگرانیهی^۲، ۲۰۲۲). هوزر و همکاران^۳ (۲۰۱۸) نیز به این نتیجه رسیدند که تخصص حسابرسان در صنعت باعث افزایش کیفیت حسابرسی می گردد. از این رو می توان استدلال کرد که در درون چارچوب کیفیت حسابرسی، حسابرسان متخصص در صنعت بهتر می توانند بیانگر یا انتقال دهنده کیفیت حسابرسی باشند و در نتیجه منجر به افزایش سرعت گزارش حسابرسان و به عبارتی منجر به ارائه گزارش به موقع گردد (سینگ و همکاران^۴، ۲۰۲۲). شواهد حاکی از آن است که حسابرسان متخصص صنعت، حسابرسی اثر بخش تری را ارائه می کنند و تغییرات ساختاری در شرکت های حسابرسی در جهت دستیابی به تخصص صنعت، حاکی از آن است که تخصص صنعت نقش مهمی را در کیفیت حسابرسی بازی می کند (چانگ و همکاران^۵، ۲۰۱۹).

4 - Singh, et al

5 - Chung, et al

6 - Bertoumou and et al

1- Kraft. et al

2- Noegrahini

3 - Hauser et al

کیفیت حسابرسی

با توجه به وجود تضاد منافع بین مدیران و مالکان بنگاه های اقتصادی، اجرای فرایند حسابرسی علیرغم تحمیل هزینه به شرکت ضروری است. گزارش حسابرسی زمانی که بر اساس استاندارد حسابرسی اجرا شود و از کیفیت مناسبی برخوردار باشد، به صورت های مالی اعتبار بخشیده و در فرایند تصمیم گیری بیشتر مورد اتکا قرار می گیرد. در خصوص کیفیت حسابرسی تعاریف مختلفی وجود دارد یکی از تعاریفی که در پژوهش های مختلف مورد اشاره قرار می گیرد توسط والاس^۴ (۱۹۸۷) ارائه شده است. او کیفیت حسابرسی را بهبود میزان شفافیت اطلاعات حسابداری تعریف می نماید. لی و همکاران^۵ (۱۹۹۹) نیز کیفیت حسابرسی را احتمال عدم انتشار گزارش مقبول برای صورت های مالی حاوی اشتباهات اساسی تعریف می کنند. به اعتقاد نیکل و همکاران^۴ (۲۰۱۳). پژوهشگران سعی کرده اند به منظور انجام پژوهش های تجربی و شناسایی عوامل موثر بر کیفیت حسابرسی، این مفهوم را اندازه گیری نمایند. اندازه گیری کیفیت حسابرسی دشوار است زیرا، میزان اعتباری که حسابرس به صورت های مالی می بخشد به سادگی قابل مشاهده نیست (دی فاند و ژانگ^۵، ۲۰۱۴). بدین منظور در این پژوهش از شاخص ترکیبی ویژگی کیفیت حسابرسی مبتنی بر رتبه چارکی معیارهای متفاوت کیفیت حسابرسی از جمله اندازه موسسه حسابرسی، تخصص حسابرس در صنعت، تداوم تصدی حسابرس، حق الزحمه حسابرس و استقلال حسابرس جهت اندازه گیری کیفیت حسابرسی استفاده گردید. نقش حسابرس در کیفیت گزارشگری مالی، ارائه اطمینان منطقی در خصوص میزان انطباق صورت های مالی با اصول پذیرفته شده و استانداردهای حسابداری است.

پیشینه پژوهش

سینگ و همکاران (۲۰۲۳) در پژوهشی به بررسی تاثیر تخصص حسابرس در صنعت و تمرکز بازار حسابرس بر به موقع بودن گزارشگری مالی و کیفیت حسابرسی پرداختند. بدین منظور از اطلاعات ۵۴۰ شرکت پذیرفته شده در بورس استرالیا طی بازه زمانی ۲۰۰۶ تا ۲۰۲۰ استفاده نمودند که نتایج نشان داد که تمرکز بازار حسابرسی (داشتن سهم بیشتری از مشتریان بازار) باعث می شود تا مدت رسیدگی و صدور گزارش حسابرسی افزایش یافته و در نتیجه باعث تاخیر در گزارشگری مالی به موقع و کاهش کیفیت حسابرسی می شود به عبارتی بین تمرکز بازار

دولت در سیاست گذاری ها و برنامه ریزی ها در امور اقتصادی و اداره عملیات واحدهای تجاری می شود. قابلیت مقایسه صورت های مالی یکی از ویژگی های صورت های مالی است. صورت های مالی باید دربرگیرنده اقلام مقایسه ای دوره قبل باشد به جز در مواردی که یک استاندارد حسابداری نحوه عمل دیگری را مجاز یا الزامی کرده باشد. اطلاعات مقایسه ای تشریحی تا جایی باید افشاء شود، که جهت درک صورت های مالی دوره جاری مربوط تلقی گردد. هدف اصلی حسابداری ارائه اطلاعات مفید برای تصمیم گیری های استفاده کنندگان صورت های مالی است. اطلاعاتی که در صورت های مالی ارائه می شود، در صورتی مفید خواهد بود که از ویژگی های کیفی خاصی برخوردار باشد. استفاده کنندگان صورت های مالی باید بتوانند صورت های مالی واحد تجاری را طی زمان، جهت تشخیص روند تغییرات در وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف پذیری مالی واحد تجاری مقایسه نمایند. آن ها هم چنین باید بتوانند صورت های مالی واحد های تجاری مختلف را مقایسه کنند تا وضعیت مالی، عملکرد مالی و انعطاف پذیری مالی آن ها را نسبت به یکدیگر بسنجند. به منظور قابل مقایسه نمودن صورت های مالی واحد تجاری در دوره های مختلف، ضرورت دارد اثرات معاملات و سایر رویدادهای مشابه در داخل واحد تجاری با ثبات رویه اندازه گیری و ارائه شود (چن و همکاران، ۲۰۱۸). به طور کلی، فقدان قابلیت مقایسه می تواند ناشی از اصول پذیرفته شده عمومی حسابداری، نحوه به کارگیری این اصول توسط شرکت ها و ساختار معاملات باشد. شرکت ها می توانند ساختار معاملات خود را به نحوی تنظیم کنند که ویژگی هایی را نشان دهد که منجر به روش حسابداری مورد نظر گردد. شرکت ها می توانند رویه های حسابداری متفاوتی که توسط استانداردهای حسابداری مجاز دانسته شده را انتخاب کنند یا درباره برآورد اقلام تعهدی قضاوت کنند. چنین انتخاب هایی می تواند موجب پایین آمدن قابلیت مقایسه شود. طبیعتاً تدوین کنندگان استانداردهای حسابداری سعی دارند استانداردها را به گونه ای تهیه کنند که منجر به افزایش قابلیت مقایسه شود. افزون بر آن، سایر ویژگی های کیفی مطرح شده در بیانیه مفهومی شماره ۸ نیز چنین هدفی دارند. با این حال، انتظار می رود که صورت های مالی شرکت ها تفاوت قابل ملاحظه ای در میزان قابلیت مقایسه داشته باشند (کیم و همکاران^۱، ۲۰۱۳).

⁴ Knechel et al

⁵ Defond & Zhang

¹ Kim et all

² Wallace

³ Lee et all

حسابرسی و به موقع بودن گزارشگری مالی و کیفیت حسابرسی رابطه منفی و معناداری مشاهده گردید. علاوه بر این نتایج نشان داد که دانش و تخصص حسابرسان باعث افزایش گزارشگری مالی به موقع و افزایش کیفیت حسابرسی می‌شود و یک رابطه مثبت و معنادار بین آنها مشاهده گردید.

چو و همکاران^۱ (۲۰۲۲) در پژوهشی به بررسی رابطه بین هزینه خدمات حسابرسی و غیرحسابرسی و کیفیت حسابرسی و استقلال حسابرسان در بورس اوراق بهادار ایالات متحده آمریکا طی بازه زمانی ۲۰۰۷ تا ۲۰۲۰ و با استفاده از اطلاعات ۷۴۵ شرکت پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که هزینه خدمات غیرحسابرسی در اولین سال انتخاب حسابرسان پایین می‌باشد اما با افزایش تداوم انتخاب حسابرسان میزان حق الزحمه حسابرسی و همچنین کیفیت حسابرسی نیز افزایش می‌یابد. همچنین با افزایش استقلال حسابرسان میزان کیفیت حسابرسی نیز افزایش می‌یابد.

اورهالس و همکاران^۲ (۲۰۲۱) در پژوهشی به بررسی رابطه بین افزایش هزینه حسابرسی، تمرکز حسابرسی و کیفیت حسابرسی در بورس اوراق بهادار بلژیک پرداختند. بدین منظور اطلاعات ۳۰۰ شرکت طی بازه زمانی ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۸ بررسی و به این نتیجه رسیدند که با افزایش هزینه حسابرسی میزان رقابت و تمرکز بازار حسابرسی افزایش می‌یابد. علاوه بر این هرچه شدت رقابت بازار و تمرکز حسابرسی افزایش یابد باعث افزایش کیفیت حسابرسی می‌شود.

هی و همکاران (۲۰۱۹) تاثیر اطمینان بیش از حد مدیریتی بر تامین مالی داخلی و کارایی سرمایه گذاری را در کشور چین بررسی کردند. نتایج آنها نشان داد تامین مالی داخلی سرمایه گذاری در کسب و کار را گسترش داده و ناکارایی سرمایه گذاری را کاهش می‌دهد، بنابراین کارایی سرمایه گذاری را بهبود می‌بخشد. آنها بیان می‌کنند، تامین مالی داخلی می‌تواند موجب ایجاد فرصت های سرمایه گذاری شده و کمبود سرمایه گذاری را کاهش می‌دهد. اما ممکن است موجب ایجاد سرمایه گذاری مازاد به ویژه در شرکت هایی با اطمینان بیش از حد مدیریتی شود. همچنین مشکل سرمایه گذاری بیشتر از حد ناشی از بیش اطمینانی مدیران، در شرکت های دولتی در مقایسه با شرکت های غیر دولتی، بیشتر است.

مهرانی و غواصی کناری (۱۴۰۳) در پژوهشی به بررسی مروری بر ادبیات مفهوم کیفیت حسابرسی داخلی پرداختند. بدین منظور «سیستم‌های مدیریت کیفیت» نظیر دمنینگ، کایزن، جوران، مدیریت کیفیت جامع، شش سیگما و ایزو

۹۰۰۰، «الگوهای اندازه‌گیری کیفیت» نظیر کارت ارزیابی متوازن، الگوهای منطقی و الگوهای بلوغ، «مفاهیم جایگزین کیفیت» نظیر کیفیت حسابرسی مستقل، کیفیت سیستم اطلاعاتی، کیفیت خدمات، کیفیت خدمات داخلی و کیفیت عملکرد تیم، «مسئولیت گروه‌های مختلف در قبال کیفیت حسابرسی داخلی»، «فرآیندهای ارزیابی کیفیت حسابرسی داخلی و گزارش‌دهی در خصوص آن» و «چارچوب‌های اندازه‌گیری کیفیت حسابرسی داخلی» نظیر رویکرد فراگیر بهره‌گیری از حسابرسی مستقل، ارزیابی کیفیت حسابرسی داخلی وزارت خزانه‌داری بریتانیا، پژوهش کیفی تروتمن در حوزه کیفیت حسابرسی داخلی، انجمن حسابرسان داخلی، پروتوی‌وی‌تی و پژوهش زیگنفسوس مورد بررسی و تشریح قرار گرفته است.

حاجیها و چناری (۱۴۰۲) در پژوهشی به بررسی تاثیر قابلیت مقایسه صورت های مالی بر کیفیت گزارشگری مالی با تاکید بر کیفیت حسابرسی پرداختند. یافته‌های حاصل از آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان داد که قابلیت مقایسه صورت‌های مالی کیفیت گزارشگری مالی را ارتقا می‌دهد اما نقش تعدیل‌کنندگی کیفیت حسابرسی بر این ارتباط بی‌تاثیر است. سطوح بالاتر مقایسه‌پذیری موجب بهبود محیط اطلاعاتی مدیران و کیفیت گزارشگری مالی می‌شود. همچنین توانایی‌های مدیران در ارزیابی عملکرد شرکت و پیش‌بینی رویدادهای آتی و فراهم کردن اطلاعات در برآوردهای آینده‌نگرانه قابل اطمینانی که بتوان با آنها اقدام تعهدی با کیفیت بالاتری را گزارش کرد، بیشتر می‌شود.

خواجه صیدی (۱۴۰۱) در پژوهشی به بررسی رابطه بین تمرکز حسابرسی با حق الزحمه حسابرسی و کیفیت حسابرسی در بورس اوراق بهادار تهران با استفاده از اطلاعات ۱۲۰ شرکت طی بازه زمانی ۱۳۹۳ تا ۱۳۹۹ پرداخت. نتایج پژوهش نشان داد که تمرکز بازار حسابرسی موجب کاهش حق الزحمه حسابرسی و کاهش کیفیت حسابرسی می‌شود. این نتایج شواهدی ارائه می‌کند که براساس آنها، تمرکز بازار حسابرسی در ایران موجب صرفه جویی ناشی از مقیاس و نیاز رقابت شدید در بین دیگر مؤسسه های حسابرسی می‌شود و در نتیجه، حق الزحمه حسابرسی و کیفیت حسابرسی کاهش می‌یابد.

علوی و وکیلی فرد (۱۴۰۰) در پژوهشی بررسی تاثیر اندازه مؤسسه حسابرسی بر کیفیت حسابرسی در موسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران پرداختند. نمونه پژوهش، متشکل از ۱۹۲ مؤسسه حسابرسی عضو جامعه حسابداران

فرضیه پنجم: استقلال حسابرس تاثیر معناداری بر کارایی سرمایه گذاری دارد.

فرضیه ششم: اندازه موسسه حسابرسی تاثیر معناداری بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی دارد.

فرضیه هفتم: تخصص حسابرس در صنعت تاثیر معناداری بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی دارد.

فرضیه هشتم: تداوم تصدی حسابرس تاثیر معناداری بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی دارد.

فرضیه نهم: حق الزحمه حسابرسی تاثیر معناداری بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی دارد.

فرضیه دهم: استقلال حسابرس تاثیر معناداری بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی دارد.

روش پژوهش

این پژوهش از نظر هدف؛ کاربردی و از نظر شیوهی انجام و ماهیت، از نوع پژوهش‌های توصیفی و از نظر فلسفه جزء پژوهش‌های اثباتی حسابداری است. از نظر فرآیند اجرا از نوع پژوهش‌های کمی و از نظر منطق اجرا نیز جزء پژوهش‌های با رویکرد قیاسی- استقرایی بوده و از نظر بعد زمانی نیز از نوع پژوهش‌های طولی- گذشته‌نگر بوده و از اطلاعات تاریخی شرکت‌های نمونه استفاده می‌شود. برای برآورد مدل رگرسیون و آزمون فرضیه‌های پژوهش از روش اقتصاد سنجی داده‌های ترکیبی استفاده شده است. اطلاعات مورد نیاز شرکت‌ها نیز از بانک اطلاعاتی رهاورد نوین و وبگاه الکترونیکی سازمان بورس اوراق بهادار استخراج شده و فرضیه‌های پژوهش نیز بر اساس داده‌های ترکیبی و به کمک نرم افزار Eviews ۱۰ آزمون می‌شوند. همچنین برای تایید یا رد فرضیات از آماره‌ی تی- استیودنت (t) و سطح خطای ۵٪ استفاده شده است. جامعه‌ی آماره‌ی پژوهش حاضر نیز، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از ابتدای سال ۱۳۹۰ تا پایان سال ۱۳۹۹ به مدت ۱۰ سال بوده است که در طی این دوره عضویت خود را در بورس اوراق بهادار حفظ کرده‌اند. افزون بر این، جامعه‌ی آماره‌ی با استفاده از شرایط زیر تعدیل شده است:

الف) اطلاعات مدیریتی و مالی مورد نیاز از جمله صورت‌های مالی و یادداشت‌های همراه صورت‌های مالی، در دسترس باشد. ب) پایان سال مالی آنها ۲۹ اسفندماه باشد. ج) طی دوره زمانی پژوهش تغییر ماهیت یا تغییر سال مالی نداده باشند. د) جزو بانک‌ها، موسسات مالی و اعتباری، سرمایه‌گذاری و لیزینگ نباشد. ه) توقف نمادی بیش از ۳ ماه نداشته باشند. پس از اعمال این محدودیت‌ها، ۱۰۵ شرکت، همه‌ی شرایط حضور در جامعه‌ی

رسمی ایران برای دوره زمانی ۱۳۹۱-۱۳۹۶ بود. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ها، نشان دهنده رابطه مثبت و معنی دار بین متغیرهای کیفیت حسابرسی شامل تعداد شرکاء، تعداد کارکنان حرفه‌ای، تعداد حسابداران رسمی، تعداد کارها، قدمت موسسه حسابرسی بر کیفیت گزارش‌های حسابرسی و رابطه منفی معنی دار میان متغیر درآمد سالیانه، بر کیفیت گزارش‌های حسابرسی است.

حساس یگانه و همکاران (۱۳۹۶) به تبیین رابطه دقت پیش‌بینی سود با کارایی سرمایه‌گذاری پرداختند. انحراف از سطح سرمایه‌گذاری مورد انتظار با توجه به فرصت‌های رشد به عنوان معیار کارایی سرمایه‌گذاری در نظر گرفته شد و جهت ارزیابی میزان دقت پیش‌بینی سود از معکوس قدرمطلق تفاوت اولین EPS پیش‌بینی شده و EPS واقعی تقسیم بر EPS پیش‌بینی شده استفاده شد. قلمرو زمانی این پژوهش ۵ساله و برای سال‌های ۸۸ الی ۹۲ بوده است. نمونه پژوهش شامل ۱۳۳ شرکت و به منظور تحلیل‌های آماری از رگرسیون چندمتغیره استفاده شد. نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که دقت پیش‌بینی سود با کارایی سرمایه‌گذاری رابطه مثبت و با سرمایه‌گذاری کم‌تر و بیشتر از حد رابطه منفی دارد.

نبات دوست باغمیشه و محمد زاده (۱۳۹۵) به بررسی تاثیر کیفیت حسابرسی بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی پرداختند. برای رسیدن به این هدف با استفاده از نمونه آماری ۱۱۳ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران ۶۷۸ مشاهده از سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۱ به آزمون فرضیه‌ها پرداخته شد. در این پژوهش کیفیت حسابرسی با استفاده از ۵ معیار، کشف تحریفات مالیاتی، کشف تحریفات قانونی، کشف تحریفات در برآوردهای حسابداری، کشف تحریفات در رویه‌های حسابداری و کشف سایر تحریفات اندازه‌گیری شد. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که بین کیفیت حسابرسی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی رابطه معنی داری وجود دارد.

فرضیه‌های پژوهش

با توجه به مبانی نظری، فرضیات به شرح زیر تدوین شده اند:

فرضیه اول: اندازه موسسه حسابرسی تاثیر معناداری بر کارایی سرمایه گذاری دارد.

فرضیه دوم: تخصص حسابرس در صنعت تاثیر معناداری بر کارایی سرمایه گذاری دارد.

فرضیه سوم: تداوم تصدی حسابرس تاثیر معناداری بر کارایی سرمایه گذاری دارد.

فرضیه چهارم: حق الزحمه حسابرسی تاثیر معناداری بر کارایی سرمایه گذاری دارد.

هیات استانداردهای بین‌المللی، دو شرکت i و z زمانی سیستم حسابداری قابل مقایسه‌ای دارند که مبالغ حسابداری مشابهی را برای وقایع اقتصادی مشابه و مبالغ حسابداری متفاوتی را برای وقایع اقتصادی متفاوت، گزارش کنند. بر این اساس، مدل زیر برای هر شرکت و به صورت سری زمانی برآورد می‌شود:

رابطه (۲)

$$ACC_{it} = \alpha_i + \beta_i CF_{it} + \varepsilon_{it}$$

که در آن، ACC_{it} اقلام تعهدی و CF_{it} جریان نقدی عملیاتی است. هر دو متغیر با ارزش بازار سهام ابتدای دوره، همگن شده اند.

متغیرهای مستقل:

معیارهای متفاوت کیفیت حسابرسی که به عنوان متغیرهای مستقل در این تحقیق به کار رفته اند مبتنی بر معیارهای ورودی است و شامل شامل دو گروه ویژگی‌های خاص حسابرسی (مانند اندازه حسابرسی، تخصص حسابرسی در صنعت صاحبکار) و ویژگی‌های مربوط به ارتباط بین صاحبکار و حسابرسی (مانند تداوم تصدی، حق الزحمه و استقلال) می‌شوند. برای اندازه موسسه حسابرسی اگر شرکت توسط سازمان حسابرسی مورد رسیدگی قرار گرفته باشد، عدد یک و در غیر این صورت، عدد صفر را می‌پذیرد (حساس یگانه و آذین فر، ۱۳۸۹ و نمازی و همکاران، ۱۳۹۰). تخصص حسابرسی در صنعت به صورت مجموع دارایی‌های تمام صاحب‌کاران یک موسسه حسابرسی خاص در یک صنعت خاص تقسیم بر مجموع دارایی‌های صاحب‌کاران در این صنعت، به دست می‌آید (اعتمادی و همکاران، ۱۳۸۸). جهت معیار تداوم انتخاب حسابرسی، تعداد سال‌های متوالی است که یک حسابرسی مسئولیت حسابرسی یک شرکت را بر عهده می‌گیرد. برای گردآوری اطلاعات تداوم انتخاب حسابرسی، از گزارش‌های حسابرسی شرکت‌ها استفاده خواهد شد (مبیز و همکاران، ۲۰۰۳).

در این پژوهش، برای همگن نمودن داده‌ها از مقادیر حق الزحمه حسابرسی لگاریتم گرفته می‌شود. جهت محاسبه استقلال حسابرسی در این پژوهش از طریق اقلام تعهدی اختیاری مورد سنجش قرار می‌گیرد. در این پژوهش از الگوهای زیر جهت آزمون فرضیه‌های استفاده شده است:

رابطه (۳):

$$InvEfi,t = \beta_0 + \beta_1 Adt SIZE_{i,t} + \beta_2 Adt SPEC_{i,t} + \beta_3 Adt Tenure_{i,t} + \beta_4 Adt Fee_{i,t} + \beta_5 Adt Indep_{i,t} + \beta_6 CONTROLS + \varepsilon_{i,t}$$

آماري را داشته‌اند. لذا ۱۰۵ شرکت به عنوان جامعه آماری انتخاب شدند.

اندازه‌گیری متغیرها و مدل پژوهش

متغیر وابسته:

متغیر وابسته: کارایی سرمایه‌گذاری (Inv)

چن و همکاران^۱ (۲۰۱۳) برای برآورد سرمایه‌گذاری بیشتر از حد، سرمایه‌گذاری کل را تعریف کردند. به عقیده آنها سرمایه‌گذاری کارا به سرمایه‌گذاری‌هایی اشاره دارد که تنها پروژه‌های با خالص ارزش فعلی مثبت تأمین مالی شوند. ابتدا مشابه مدل بیدل و همکاران (۲۰۰۹) از معیار کیوتوبین و رشد فروش برای پیش‌بینی سطح سرمایه‌گذاری استفاده شده است که مطابق رابطه زیر است. سپس مدل مذکور در هر صنعت و برای حداقل ۱۰ شرکت تخمین زده می‌شود و باقی‌مانده سرمایه‌گذاری برای هر سال محاسبه می‌شود. لذا در این پژوهش معیاری که برای استفاده از تعداد شرکت‌ها در نظر گرفته شده، برگرفته از پژوهش چن و همکاران^۲ (۲۰۱۱) است. چنانچه شرکت‌های بیشتری برای هر صنعت انتخاب می‌شود، تعداد نمونه‌ها برای تخمین سرمایه‌گذاری بیشتر از حد کاهش می‌یافت؛ برای جلوگیری از این محدودیت، ۱۰ شرکت برای هر صنعت مد نظر قرار می‌گیرد. شرکت‌هایی با باقی‌مانده منفی، شرکت‌های کم سرمایه‌گذار تلقی می‌شوند و شرکت‌هایی با باقی‌مانده مثبت، نشان‌دهنده شرکت‌های بیش سرمایه‌گذار هستند. مجموع این دو نیز کارایی سرمایه‌گذاری را نشان می‌دهد (چن و همکاران، ۲۰۱۳).

رابطه (۱)

$$Investment_{it} = \alpha + \beta_1 Q_{it-1} + \beta_2 \Delta SALE_{it-1} + \varepsilon_{it}$$

Investment: مجموع مخارج سرمایه‌ای، هزینه تحقیقات و توسعه برای شرکت i تقسیم بر میانگین دارایی‌های شرکت.

Q: مجموع ارزش بازار حقوق صاحبان سهام و ارزش دفتری بدهی‌ها تقسیم بر دارایی‌های کل (کیوتوبین).

ΔSALE: درصد تغییر درآمد فروش از سال جاری نسبت به سال قبل (درصد تغییرات فروش).

قابلیت مقایسه صورتهای مالی

در این پژوهش، برای اندازه‌گیری قابلیت مقایسه حسابداری از شاخص تعدیل شده مدل دیفرانکو و همکاران که توسط کاسینکو و گاسن (۲۰۱۵) ارائه شده است، استفاده شده است. طبق منطق چارچوب مفهومی هیات استانداردهای حسابداری مالی آمریکا و

² - Chen, et al.

¹ - Chen, et al

رابطه (۴):

$$\text{Comp } i,t = \beta_0 + \beta_1 \text{ Adt SIZE}_{i,t} + \beta_2 \text{ Adt SPEC}_{i,t} + \beta_3 \text{ Adt Tenure } i,t + \beta_4 \text{ Adt Fee}_{i,t} + \beta_5 \text{ Adt Indep}_{i,t} + \beta_6 \text{ CONTROLS} + \varepsilon_{i,t}$$

از الگوی شماره ۳ جهت آزمون فرضیه های اول تا پنجم و از الگوی شماره ۴ جهت آزمون فرضیه های ششم تا دهم استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

آماره های توصیفی متغیرهای پژوهش بود به شرح جدول (۱) می باشد:

آمار توصیفی، مجموعه ای از روش هایی است که برای سازمان دهی، خلاصه کردن، تهیه جدول، رسم نمودار، توصیف و تفسیر داده های جمع آوری شده از نمونه آماری به کار گرفته می شود. یک مجموعه داده آماری شامل مجموعه ای از مقادیر یک یا چند متغیر است. بنابراین، آمار توصیفی شامل آن بخش از آمار است که به ویژگی ها و آماره های مربوط به نمونه آماری تحقیق می پردازد. این آمار اغلب در قالب آماره های توصیفی، جداول یک بعدی، نمودارها، شاخص های گرایش به مرکز (مد، میانه و میانگین) و شاخص های گرایش به پراکندگی (دامنه تغییرات، واریانس، انحراف استاندارد، چولگی، کشیدگی و چارک بندی) نمایش داده می شود. در آمار توصیفی اطلاعات حاصل از یک گروه، همان گروه را توصیف می کند و اطلاعات به دست آمده به دسته جات مشابه تعمیم داده نمی شود. اصلی ترین شاخص مرکزی، میانگین است که نشان دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع است و شاخص خوبی برای نشان دادن مرکزیت داده

هاست. میانگین متغیر کارایی سرمایه گذاری ۴۱۷۷ میلیون ریال می باشد که نشان می دهد به طور متوسط شرکت های نمونه ۴۱۷۷ میلیون ریال کارایی سرمایه گذاری دارند. میانگین قابلیت مقایسه صورت های مالی نیز ۰.۴۸- بوده است. همچنین مدت تداوم تصدی حسابرس و عدم تغییر آن نیز به طور متوسط ۲.۵۴ سال بوده است که نشان می دهد به طور میانگین شرکت های مورد نظر تقریباً هر ۳ سال یک بار حسابرس خود را تغییر می دهند. همچنین حداکثر دوره تصدی حسابرس نیز ۴ سال بوده که نشان دهنده رعایت بخشنامه سازمان بورس اوراق بهادار مبنی بر تغییر اجباری حسابرسان هر ۴ سال می باشد. میانگین متغیر ارزش شرکت ۲.۶۷ بوده است که نشان دهنده میانگین ارزش روز شرکت های نمونه بالاتر از ارزش اسمی آن ها است و با توجه به تورم و ایجاد فاصله بین قیمت اسمی و بازار در بازار بورس ایران این موضوع منطقی است. نزدیک بودن میانگین و میانه متغیرهای پژوهش حاکی از نرمال بودن این متغیرها دارد. علاوه بر این متغیرهایی که به دو مقدار صفر و یک محدود می شوند آمار توصیفی آنها به صورت میانگین و میانه و ... کارایی نداشته و مفهومی را بیان نمی کند. این متغیرها باید از نظر تعداد فراوانی و درصد فراوانی بررسی شوند. لذا فراوانی متغیر اندازه موسسه حسابرسی (اگر حسابرس شرکت سازمان حسابرسی باشد عدد یک و در غیر اینصورت عدد صفر) از مجموع ۱۰۵۰ مشاهده؛ ۳۷۲ مشاهده یعنی حدود ۳۷ شرکت بوده که به آنها کد ۱ اختصاص داده شد و درصد فراوانی آن ها نیز حدوداً ۰.۳۵ می باشد. که نشان می دهد تقریباً ۰.۳۵ از شرکت های مورد بررسی توسط سازمان حسابرسی مورد حسابرسی قرار گرفته است. و سایر شرکت ها که توسط سایر موسسات حسابرسی معتمد سازمان بورس اوراق بهادار مورد حسابرسی قرار گرفته اند نیز دارای فراوانی ۶۷۸ و درصد فراوانی ۰.۶۵ می باشند.

جدول (۱): آماره های توصیفی پژوهش

چولگی	انحراف معیار	حداقل	حداکثر	میانه	میانگین	
۰.۳۶	۰.۵۷	۰	۸۷۵۶	۳۵۴۲	۴۱۷۷	کارایی سرمایه گذاری
۰.۱۹	۰.۱۶	-۲.۶۰	-۰.۳۳	-۰.۴۶	-۰.۴۸	قابلیت مقایسه صورت مالی
۰.۲۵	۰.۲۲	۰.۰۰	۰.۸۹	۰.۰۸	۰.۱۸	تخصص حسابرس
۰.۳۷	۰.۱۹	۱	۴	۲	۲.۹۰	تصدی حسابرس
۰.۶۵	۰.۷۱	۲.۷۹	۷.۰۱	۴.۵۰	۴.۵۹	حق الزحمه حسابرسی
۰.۸۲	۰.۱۳	۰.۰۰	۰.۶۱	۰.۱۷	۰.۱۸	استقلال حسابرس
۰.۴۹	۰.۷۵	۴.۰۱	۸.۱۲	۵.۸۶	۵.۹۲	اندازه شرکت
۰.۲۶	۰.۱۱	۱.۱۰	۶.۷۵	۲.۳۱	۲.۶۷	ارزش شرکت
۰.۱۲	۰.۱۷	-۰.۳۵	۰.۸۳	۰.۱۳	۰.۱۹	بازده دارایی
۰.۷۰	۰.۴۰	-۰.۴۵	۲.۵۱	۰.۱۳	۰.۲۷	رشد شرکت

چولگی	انحراف معیار	حداقل	حداکثر	میان	میانگین	
۰.۸۶	۰.۶۵	-۰.۶۳	۴.۱۰	۰.۱۹	۰.۴۰	بازده سهام
۰.۵۹	۰.۱۲	۰.۰۳	۰.۷۱	۰.۱۱	۰.۱۶	انحراف معیار سودآوری
-۰.۴۴	۰.۱۶	۰.۱۰	۰.۷۹	۰.۶۴	۰.۶۰	اهرم مالی
-۰.۶۲	۰.۰۸	۳	۱۴.۲۷	۱۱.۴۸	۱۰.۹۸	نسبت ارزش بازار به دفتری
۱۰۵۰	۱۰۵۰	۱۰۵۰	۱۰۵۰	۱۰۵۰	۱۰۵۰	مشاهدات

جدول (۲): آماره های توصیفی متغیرهای کیفی پژوهش

متغیرهای کیفی	فراوانی کد	فراوانی کد *	درصد فراوانی کد	درصد فراوانی کد *
اندازه حسابر	۳۷۲	۶۷۸	۰.۳۵	۰.۶۵

آزمون پایایی متغیرهای پژوهش

وجود متغیرهای ناپایا در مدل سبب می‌شود تا آزمون‌های تی استیودنت و فیشر از اعتبار لازم برخوردار نباشند و کمیت‌های بحرانی ارائه شده توسط توزیع‌های مذکور، مقادیر صحیحی برای انجام آزمون‌های آماری نباشند. با توجه به جدول ۲، نتایج آزمون پایایی متغیرها نشان می‌دهد که سطح خطای تمامی متغیرها کمتر از ۵٪ درصد بوده و متغیرهای پژوهش پایا می‌باشند؛ در نتیجه، استفاده از متغیرها در برآورد مدل‌های پژوهش، منجر به رگرسیون کاذب نمی‌شود. همچنین از آنجایی که متغیر اندازه حسابر به دو مقدار صفر و یک محدود می‌شود دارای خاصیت پایایی می‌باشد.

تخمین مدل به وسیله داده‌های ترکیبی

برای انتخاب بین روش‌های داده‌های تابلویی و داده‌های تلفیقی، از آزمون چاو استفاده شد. نتایج آزمون چاو در جدول شماره ۴ (۴) ارائه شده است. همان‌طور که در جدول (۴) مشاهده می‌شود، آماره F در سطح خطای ۵ درصد معنی‌دار است (سطح خطا کوچکتر از ۵٪).

بنابراین، آزمون چاو، مشابه بودن عرض از مبدا در تمام دوره‌ها را به طور قوی رد کرده است. از این رو، در این آزمون روش اثرات ثابت پذیرفته می‌شود. در مرحله بعد، روش اثرات ثابت در مقابل روش اثرات تصادفی آزمون می‌شود. برای این کار از آزمون هاسمن استفاده شده است. اگر آماره محاسباتی در سطح خطای ۵ درصد معنی‌دار باشد، فرضیه اثرات تصادفی رد می‌شود و مدل اثرات ثابت پذیرفته می‌شود و در غیر این صورت روش اثرات تصادفی به عنوان روش تخمین مدل پذیرفته می‌شود. به منظور بررسی انتخاب روش برآورد، نتایج آزمون هاسمن در جدول (۵) ارائه شده است.

با توجه به اینکه آماره محاسباتی آزمون هاسمن برای مدل اول تحقیق در سطح خطای ۵ درصد معنی‌دار شده است (کمتر از ۵٪)، بنابراین، فرض یک این آزمون مبنی بر وجود رابطه بین اثرات فردی و متغیرهای توضیحی پذیرفته شده است (اثرات ثابت) از این رو، برای برآورد مدل اول تحقیق از روش اثرات ثابت استفاده خواهد شد. و با توجه به اینکه آماره محاسباتی آزمون هاسمن برای مدل دوم در معنی‌دار نشده است؛ برای برآورد مدل دوم تحقیق از روش اثرات تصادفی استفاده خواهد شد.

جدول (۳): نتایج آزمون پایایی متغیرها

متغیرها		لوین، لین و چو		ایم پسران و شین		فیشر دیکی فولر		فیشر، فلیپس پرو	
	آماره	p.v		آماره	p.v	آماره	p.v	آماره	p.v
کارایی سرمایه‌گذاری	-۷۹.۳۸	۰.۰۰	-۲۱.۵۹	۰.۰۰	۶۲۲.۴۷	۰.۰۰	۶۷۹.۱۱	۰.۰۰	
قابلیت مقایسه صورت مالی	-۱۸.۹۰	۰.۰۰	-۱۰.۳۳	۰.۰۰	۴۸۹.۲	۰.۰۰	۵۷۷.۰۸	۰.۰۰	
تخص حسابر	-۲۵.۱۳	۰.۰۰	-۱۳.۴۵	۰.۰۰	۵۹۵.۸	۰.۰۰	۷۰۶.۰۳	۰.۰۰	
تصدی حسابر	-۲۲.۲۶	۰.۰۰	-۱۱.۲۰	۰.۰۰	۴۹۲.۵	۰.۰۰	۵۷۹.۶	۰.۰۰	
حق الزحمه حسابر	-۹.۵۲	۰.۰۰	-۳.۳۲	۰.۰۰	۳۰۲.۸	۰.۰۰	۳۰۳.۶	۰.۰۰	
استقلال حسابر	-۱۴.۴۸	۰.۰۰	-۵.۴۶	۰.۰۰	۳۵۹.۲	۰.۰۰	۳۵۳.۵	۰.۰۰	
اندازه شرکت	-۱۷.۹۹	۰.۰۰	-۱۰.۷۹	۰.۰۰	۵۲۴.۴	۰.۰۰	۶۳۵.۱	۰.۰۰	
ارزش شرکت	-۲۳.۷۷	۰.۰۰	-۱۰.۹۰	۰.۰۰	۴۹۸	۰.۰۰	۵۰۱.۴	۰.۰۰	

متغیرها		لوین، لین و چو		ایم پسران و شین		فیشر دیکی فولر		فیشر، فلیپس پرو	
آماره	p.v	آماره	p.v	آماره	p.v	آماره	p.v	آماره	p.v
بازده دارایی	۰.۰۰	-۱۷.۰۵	۰.۰۰	-۸.۱۴	۰.۰۰	۴۲۳.۹	۰.۰۰	۴۵۹.۰۲	۰.۰۰
رشد شرکت	۰.۰۰	-۲۲.۴۵	۰.۰۰	-۱۱.۴۸	۰.۰۰	۵۴۱.۳	۰.۰۰	۶۲۵.۵	۰.۰۰
بازده سهام	۰.۰۰	-۴۹۲.۶	۰.۰۰	-۵۱.۲۰	۰.۰۰	۵۹۲.۸	۰.۰۰	۶۲۸.۲	۰.۰۰
انحراف معیار سودآوری	۰.۰۰	-۱۸.۵۷	۰.۰۰	-۹.۵۵	۰.۰۰	۴۵۸.۴	۰.۰۰	۵۰۹.۸	۰.۰۰
اهرم مالی	۰.۰۰	-۲۶.۵۷	۰.۰۰	-۹.۳۸	۰.۰۰	۴۵۵.۶	۰.۰۰	۴۷۰	۰.۰۰
نسبت ارزش بازار به دفتری	۰.۰۰	-۱۶.۳۷	۰.۰۰	-۵.۱۳	۰.۰۰	۳۲۲.۷	۰.۰۰	۳۵۱.۵	۰.۰۰

منبع: محاسبات محقق

جدول (۴) نتایج آزمون F لیمر یا چاو (همسانی عرض از مبدأ های مقاطع)

آزمون چاو	مدل	آماره F	سطح خطا	نتیجه آزمون	نوع روش
H0: یکسانی عرض از مبدأ های مقاطع	مدل (۱)	۲.۳۱	۰.۰۰	H0 رد می شود	داده های تابلویی
H0: یکسانی عرض از مبدأ های مقاطع	مدل (۲)	۲.۰۷	۰.۰۰	H0 رد می شود	داده های تابلویی

جدول (۵): نتایج آزمون هاسمن

آزمون هاسمن	کای اسکوئر	سطح خطا	نتیجه آزمون	نوع روش
وجود ارتباط بین متغیر مستقل و خطای تخمین	۲۱.۳۴	۰.۰۳	H0 رد می شود	اثرات ثابت
عدم وجود ارتباط بین متغیر مستقل و خطای تخمین	۱۲.۱۸	۰.۳۴	H0 رد نمی شود	اثرات تصادفی

آزمون ناهمسانی واریانس

یکی از پیش فرض های رگرسیون عدم وجود ناهمسانی واریانس باقیمانده مدل می باشد با توجه به تأثیر مهم ناهمسانی واریانس بر برآورد، انحراف معیار و استنباط آماری، لازم است تا قبل از پرداختن به هرگونه تخمین وجود و یا عدم وجود ناهمسانی واریانس تحقق یابد. برای همسانی واریانس باقیمانده مدل از آزمون های بروش-پاگان گادفری، آزمون گلجسر و آزمون وایت استفاده شد که نتایج آزمون ها نشان دهنده همسانی واریانس برای مدل اول و عدم همسانی واریانس باقی مانده مدل برای مدل دوم بوده است. لذا برای تخمین مدل اول تحقیق از روش حداقل مربعات معمولی (OLS) و مدل دوم نیز از روش حداقل مربعات تعمیم یافته (EGLS) استفاده می شود.

نتایج تجزیه و تحلیل داده ها برای آزمون مدل اول و فرضیه های پژوهش در جدول (۷) نشان داده شده است.

همان گونه که مشاهده می شود، معنی داری آماره فیشر (۱۱۶.۸۵) در سطح ۵٪ حاکی از معنی داری کلی مدل برآورد شده است بنابراین، مدل تحقیق در کل معنی دار بوده و متغیرهای مستقل و کنترلی توانایی توضیح متغیر وابسته را دارند. علاوه بر این ضریب تعیین تعدیل شده (R^2) ۰.۴۸۳ است. این عدد نشان می دهد که تقریباً ۰.۴۸ از تغییرات متغیر وابسته را

می توان به متغیرهای مستقل و کنترلی نسبت داد و ۰.۵۲ دیگر ناشی از سایر عوامل بوده که از دسترس محقق خارج می باشد. هر چه مقدار این شاخص بزرگتر باشد پراکندگی نقاط حول خط رگرسیون بیشتر خواهد بود. مقدار آماره دوربین واتسون (۱.۹۸) حاکی از عدم وجود مشکل خودهمبستگی سریالی مرتبه اول در اجزای اخلاص مدل برآورد شده است، لذا نتایج مدل برآورد شده کاذب نیست و تخمین مدل قابل اتکاست (نرمال آن باید بین ۱.۵ تا ۲.۵ باشد). مقدار شاخص عامل تورم واریانس (VIF) نیز نشان می دهد که متغیرهای مستقل مدل اول با هم مشکل همخطی شدید ندارند. زمانی که مقدار آماره VIF کمتر از ۵ (در برخی دیگر از منابع عدد ۱۰ نیز ذکر شده است) باشد، شواهدی از وجود همخطی چندگانه بین متغیرهای مستقل مدل وجود ندارد.

جدول (۶) نتایج آزمون همسانی واریانس باقیمانده‌های مدل رگرسیون

روش منتخب	نتیجه	وابت	گلچسر	بروش پاگان	شرح مدل	
OLS	همسانی واریانس	۱.۶۹	۰.۷۹	۱.۲۶	آماره F	مدل اول
		۰.۰۶	۰.۶۹	۰.۲۴	p.v	
EGLS	ناهمسانی واریانس	۲.۴۲	۴.۳۹	۲.۲۶	آماره F	مدل دوم
		۰.۰۰	۰.۰۰	۰.۰۱	p.v	

جدول (۷): نتایج آزمون مدل تحقیق در سطح داده‌های ترکیبی به روش EGLS

$Invef_{it} = \beta_0 + \beta_1 Audsize_{it} + \beta_2 Audspec_{it} + \beta_3 Audtenure_{it} + \beta_4 AudFee_{it} + \beta_5 AudIndep_{it} + \beta_6 SIZE_{it} + \beta_7 Q_{it} + \beta_8 ROA_{it} + \beta_9 Growth_{it} + \beta_{10} R_{it} + \beta_{11} StdROA_{it} + \varepsilon$				
VIF	سطح خطا	تی استیودنت	ضریب	متغیر
	۰.۰۰	-۲.۹۸	-۱۳۵۱	عرض از مبدأ
۱.۰۲	۰.۰۰	۲.۶۵	۰.۰۹	اندازه حسابرسی
۱.۰۴	۰.۰۳	۲.۱۴	۰.۰۶	تخصص حسابرسی
۱.۰۱	۰.۰۰	۳.۲۵	۰.۰۴	تصدی حسابرسی
۱.۱۳	۰.۰۹	۱.۶۵	۰.۰۵	حق الزحمه حسابرسی
۱.۰۶	۰.۰۳	۲.۱۲	۰.۰۴	استقلال حسابرسی
۱.۰۴	۰.۰۱	۲.۴۳	۰.۰۷	اندازه شرکت
۱.۰۲	۰.۰۰	۳.۳۱	۰.۰۹	ارزش شرکت
۱.۹۶	۰.۰۳	۲.۱۳	۰.۱۱	بازده دارایی
۱.۰۶	۰.۰۲	۲.۲۵	۰.۰۶	رشد شرکت
۱.۰۳	۰.۰۶	-۱.۸۸	۰.۰۷	بازده سهام
۱.۹۴	۰.۰۳	۲.۱۴	۰.۰۱	انحراف معیار سودآوری
۰.۴۸۳			ضریب تعیین تعدیل شده	
(۰.۰۰۰) ۱۱۶.۸۵			آماره رگرسیون (سطح خطا)	
۱.۹۸			دوربین واتسون	

عبارتی با ۰.۰۱ افزایش در میزان تخصص حسابرسی در صنعت، میزان کارایی سرمایه‌گذاری به میزان ۰.۰۶ افزایش می‌یابد. با توجه به این که سطح خطای در نظر گرفته شده برای این پژوهش ۰/۰۵ بوده است، بنابراین متغیر تخصص حسابرسی در صنعت تاثیر معناداری بر کارایی سرمایه‌گذاری داشته و فرضیه دوم نیز در سطح اطمینان ۹۵٪ مورد تایید قرار می‌گیرد.

فرضیه سوم: تداوم تصدی حسابرسی تاثیر معناداری بر کارایی سرمایه‌گذاری دارد.

با توجه به نتایج آماره‌ی t مربوط به متغیر مستقل تداوم تصدی حسابرسی (Audtenure) و سطح معناداری آن (p.v) به ترتیب ۳.۲۵ و ۰.۰۰ بوده و ضریب آن نیز ۰.۰۴ می‌باشد. به عبارتی با ۰.۰۱ افزایش در میزان تداوم تصدی حسابرسی، میزان کارایی سرمایه‌گذاری به میزان ۰.۰۴ افزایش می‌یابد. با توجه به این که سطح خطای در نظر گرفته شده برای این پژوهش ۰/۰۵ بوده است، بنابراین متغیر تداوم تصدی حسابرسی تاثیر معناداری

فرضیه‌ی اول: "اندازه موسسه حسابرسی تاثیر معناداری کارایی سرمایه‌گذاری دارد"

با توجه به نتایج آماره‌ی t مربوط به متغیر مستقل اندازه موسسه حسابرسی (Audsize) و سطح معناداری آن (p.v) به ترتیب ۲.۶۵ و ۰.۰۰ بوده و ضریب آن نیز ۰.۰۹ می‌باشد. به عبارتی با ۰.۰۱ افزایش در میزان اندازه موسسه حسابرسی، میزان کارایی سرمایه‌گذاری به میزان ۰.۰۹ افزایش می‌یابد. با توجه به این که سطح خطای در نظر گرفته شده برای این پژوهش ۰/۰۵ بوده است، بنابراین متغیر اندازه موسسه حسابرسی تاثیر معناداری بر کارایی سرمایه‌گذاری داشته و این فرضیه در سطح اطمینان ۹۵٪ مورد تایید قرار می‌گیرد.

فرضیه‌ی دوم: "تخصص حسابرسی در صنعت تاثیر معناداری بر کارایی سرمایه‌گذاری دارد"

با توجه به نتایج آماره‌ی t مربوط به متغیر مستقل تخصص حسابرسی در صنعت (Audspec) و سطح معناداری آن (p.v) به ترتیب ۲.۱۴ و ۰.۰۳ بوده و ضریب آن نیز ۰.۰۶ می‌باشد. به

سرمایه‌گذاری داشته و فرضیه پنجم در سطح اطمینان ۹۵٪ مورد تایید قرار می‌گیرد. نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها برای آزمون مدل دوم و فرضیه‌های پژوهش در جدول (۸) نشان داده شده است.

همان‌گونه که مشاهده می‌شود، معنی داری آماره فیشر (۱۷۶.۹۴) در سطح ۵٪ حاکی از معنی داری کلی مدل برآورد شده است بنابراین، مدل تحقیق در کل معنی دار بوده و متغیرهای مستقل و کنترلی توانایی توضیح متغیر وابسته را دارند. علاوه بر این ضریب تعیین تعدیل شده (R^2) ۰.۵۱۶ است. این عدد نشان می‌دهد که تقریباً ۵۲٪ از تغییرات متغیر وابسته را می‌توان به متغیرهای مستقل و کنترلی نسبت داد و ۴۸٪ دیگر ناشی از سایر عوامل بوده که از دسترس محقق خارج می‌باشد. هر چه مقدار این شاخص بزرگتر باشد پراکندگی نقاط حول خط رگرسیون بیشتر خواهد بود. مقدار آماره دوربین واتسون (۲.۰۶) حاکی از عدم وجود مشکل خودهمبستگی سریالی مرتبه اول در اجزای اخلال مدل برآورد شده است، لذا نتایج مدل برآورد شده کاذب نیست و تخمین مدل قابل اتکاست (نرمال آن باید بین ۱.۵ تا ۲.۵ باشد). مقدار شاخص عامل تورم واریانس (VIF) نیز نشان می‌دهد که متغیرهای مستقل مدل اول با هم مشکل همخطی شدید ندارند. زمانی که مقدار آماره VIF کمتر از ۵ (در برخی دیگر از منابع عدد ۱۰ نیز ذکر شده است) باشد، شواهدی از وجود همخطی چندگانه بین متغیرهای مستقل مدل وجود ندارد.

بر کارایی سرمایه‌گذاری داشته و فرضیه سوم در سطح اطمینان ۹۵٪ مورد تایید قرار می‌گیرد.

فرضیه چهارم: حق الزحمه حسابرسی تاثیر معناداری بر کارایی سرمایه‌گذاری دارد.

با توجه به نتایج آماره t مربوط به متغیر مستقل حق الزحمه حسابرسی (AudFee) و سطح معناداری آن (p.v) به ترتیب ۱.۶۵ و ۰.۰۹ بوده و ضریب آن نیز ۰.۰۵ می‌باشد. به عبارتی با ۰.۰۱ افزایش در میزان حق الزحمه حسابرسی، میزان کارایی سرمایه‌گذاری به میزان ۰.۰۱ افزایش می‌یابد. اما با توجه به این که سطح خطای در نظر گرفته شده برای این پژوهش ۰/۰۵ بوده است، لذا متغیر حق الزحمه حسابرسی تاثیر معناداری بر کارایی سرمایه‌گذاری نداشته و نمی‌توان فرضیه چهارم را در سطح اطمینان ۹۵٪ مورد تایید قرار داد.

فرضیه پنجم: استقلال حسابرس تاثیر معناداری بر کارایی سرمایه‌گذاری دارد.

با توجه به نتایج آماره t مربوط به متغیر مستقل استقلال حسابرس (AudIndep) و سطح معناداری آن (p.v) به ترتیب ۲.۱۲ و ۰.۰۳ بوده و ضریب آن نیز ۰.۰۴ می‌باشد. به عبارتی با ۰.۰۱ افزایش در میزان استقلال حسابرس، میزان کارایی سرمایه‌گذاری به میزان ۰.۰۴ افزایش می‌یابد. با توجه به این که سطح خطای در نظر گرفته شده برای این پژوهش ۰/۰۵ بوده است، بنابراین متغیر استقلال حسابرس تاثیر معناداری بر کارایی

جدول (۸) نتایج آزمون مدل تحقیق در سطح داده‌های ترکیبی به روش EGLS

$COMP_{it} = \beta_0 + \beta_1 Audsize_{it} + \beta_2 Audspec_{it} + \beta_3 Audtenure_{it} + \beta_4 AudFee_{it} + \beta_5 AudIndep_{it} + \beta_6 SIZE_{it} + \beta_7 Q_{it} + \beta_8 ROA_{it} + \beta_9 Growth_{it} + \beta_{10} debt_{it} + \beta_{11} MB_{it} + \varepsilon$				
VIF	سطح خطا	تی استیودنت	ضریب	متغیر
	۰.۰۴	-۱.۹۸	-۰.۰۴	عرض از مبدأ
۱.۰۳	۰.۰۱	۲.۴۵	۰.۰۸	اندازه حسابرس
۱.۰۶	۰.۰۰	۳.۵۲	۰.۰۳	تخصص حسابرس
۱.۰۰۶	۰.۰۰	۳.۱۲	۰.۰۲	تصدی حسابرس
۱.۲۷	۰.۰۰	۳.۳۳	۰.۰۷	حق الزحمه حسابرسی
۱.۰۷	۰.۰۰	۲.۶۸	۰.۰۹	استقلال حسابرس
۱.۰۶	۰.۰۰	۵.۶۴	۰.۰۴	اندازه شرکت
۱.۰۳	۰.۱۴	۱.۴۶	۰.۰۶	ارزش شرکت
۱.۰۱	۰.۰۴	۲.۰۵	۰.۰۳	سودآوری
۱.۰۶	۰.۱۵	۱.۴۱	۰.۰۲	رشد شرکت
۱.۰۲	۰.۰۰	-۳.۹۶	-۰.۰۲	اهرم مالی
۱.۲۲	۰.۰۴	۲.۰۱	۰.۰۷	نسبت ارزش بازار به دفتری
	۰.۵۱۶			ضریب تعیین تعدیل شده
	۱۷۶.۹۴ (۰.۰۰۰)			آماره رگرسیون (سطح خطا)
	۲.۰۶			دوربین واتسون

فرضیه‌ی ششم: " اندازه موسسه حسابرسی تاثیر معناداری بر افزایش قابلیت مقایسه صورت‌های مالی دارد"

با توجه به نتایج آماره‌ی t مربوط به متغیر مستقل اندازه موسسه حسابرسی (Audsize) و سطح معناداری آن (p.v) به ترتیب ۲.۴۵ و ۰.۰۱ بوده و ضریب آن نیز ۰.۰۸ می‌باشد. به عبارتی با ۰.۰۱ افزایش در میزان اندازه موسسه حسابرسی، قابلیت مقایسه صورت‌های مالی به میزان ۰.۰۸ افزایش می‌یابد. با توجه به این‌که سطح خطای در نظر گرفته شده برای این پژوهش ۰/۰۵ بوده است، بنابراین متغیر اندازه موسسه حسابرسی تاثیر معناداری بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی داشته و فرضیه ششم در سطح اطمینان ۹۵٪ مورد تایید قرار می‌گیرد.

فرضیه‌ی هفتم: " تخصص حسابرسی در صنعت تاثیر معناداری بر افزایش قابلیت مقایسه صورت‌های مالی دارد"

با توجه به نتایج آماره‌ی t مربوط به متغیر مستقل تخصص حسابرسی در صنعت (Audspec) و سطح معناداری آن (p.v) به ترتیب ۳.۵۲ و ۰.۰۰ بوده و ضریب آن نیز ۰.۰۳ می‌باشد. به عبارتی با ۰.۰۱ افزایش در میزان تخصص حسابرسی در صنعت، قابلیت مقایسه صورت‌های مالی به میزان ۰.۰۳ افزایش می‌یابد. با توجه به این‌که سطح خطای در نظر گرفته شده برای این پژوهش ۰/۰۵ بوده است، بنابراین متغیر تخصص حسابرسی در صنعت تاثیر معناداری بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی داشته و فرضیه هفتم نیز در سطح اطمینان ۹۵٪ مورد تایید قرار می‌گیرد.

فرضیه هشتم: تداوم تصدی حسابرسی تاثیر معناداری بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی دارد.

با توجه به نتایج آماره‌ی t مربوط به متغیر مستقل تداوم تصدی حسابرسی (Audtenure) و سطح معناداری آن (p.v) به ترتیب ۳.۱۲ و ۰.۰۰ بوده و ضریب آن نیز ۰.۰۲ می‌باشد. به عبارتی با ۰.۰۱ افزایش در میزان تداوم تصدی حسابرسی، قابلیت مقایسه صورت‌های مالی به میزان ۰.۰۲ افزایش می‌یابد. با توجه به این‌که سطح خطای در نظر گرفته شده برای این پژوهش ۰/۰۵ بوده است، بنابراین متغیر تداوم تصدی حسابرسی تاثیر معناداری بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی داشته و فرضیه هشتم در سطح اطمینان ۹۵٪ مورد تایید قرار می‌گیرد.

فرضیه نهم: حق الزحمه حسابرسی تاثیر معناداری بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی دارد.

با توجه به نتایج آماره‌ی t مربوط به متغیر مستقل حق الزحمه حسابرسی (AudFee) و سطح معناداری آن (p.v) به ترتیب

۳.۳۳ و ۰.۰۰ بوده و ضریب آن نیز ۰.۰۷ می‌باشد. به عبارتی با ۰.۰۱ افزایش در میزان حق الزحمه حسابرسی، قابلیت مقایسه صورت‌های مالی به میزان ۰.۰۷ افزایش می‌یابد. با توجه به این‌که سطح خطای در نظر گرفته شده برای این پژوهش ۰/۰۵ بوده است، بنابراین متغیر حق الزحمه حسابرسی تاثیر معناداری بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی داشته و فرضیه نهم در سطح اطمینان ۹۵٪ مورد تایید قرار می‌گیرد.

فرضیه دهم: استقلال حسابرسی تاثیر معناداری بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی دارد.

با توجه به نتایج آماره‌ی t مربوط به متغیر مستقل استقلال حسابرسی (AudIndep) و سطح معناداری آن (p.v) به ترتیب ۲.۶۸ و ۰.۰۰ بوده و ضریب آن نیز ۰.۰۹ می‌باشد. به عبارتی با ۰.۰۱ افزایش در میزان استقلال حسابرسی، قابلیت مقایسه صورت‌های مالی به میزان ۰.۰۹ افزایش می‌یابد. با توجه به این‌که سطح خطای در نظر گرفته شده برای این پژوهش ۰/۰۵ بوده است، بنابراین متغیر استقلال حسابرسی تاثیر معناداری بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی داشته و فرضیه دهم در سطح اطمینان ۹۵٪ مورد تایید قرار می‌گیرد.

نتیجه گیری

سرمایه‌گذاری در امور مختلف توسط شرکت‌ها، همواره به‌عنوان یکی از راه‌های مهم توسعه شرکت‌ها و جلوگیری از رکود و عقب‌ماندگی، مورد توجه بوده است. در این میان، محدودیت در منابع موجب شده است که علاوه بر توسعه سرمایه‌گذاری، افزایش کارایی سرمایه‌گذاری، از اهمیت فراوانی برخوردار گردد. از سویی کیفیت حسابرسی با توجه به کم‌کردن عدم تقارن اطلاعاتی بین شرکت و سرمایه‌گذاران، موجب کاهش هزینه‌های انتخاب ناسازگار می‌شود و از سوی دیگر، وجود عدم تقارن اطلاعاتی بین شرکت و سرمایه‌گذاران، می‌تواند باعث شود تا تأمین‌کنندگان سرمایه شرکت، قیمت سهام را کاهش و هزینه تأمین مالی شرکت را افزایش دهند، زیرا سرمایه‌گذاران این گونه استنباط می‌کنند که شرکت‌هایی که در حال تأمین مالی هستند، به شیوه‌ای نامناسب عمل می‌کنند. بنابراین، اگر کیفیت حسابرسی، هزینه‌های انتخاب ناسازگار را کاهش دهد، می‌تواند کارایی سرمایه‌گذاری را با کاهش هزینه‌های تأمین مالی بهبود بخشد. از طرفی دیگر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی یکی از ویژگی‌های کیفی اطلاعات مالی است که استفاده‌کنندگان را قادر می‌سازد تا شباهت‌ها و تفاوت‌های موجود بین اقلام صورت‌های مالی را بررسی کنند و ارزیابی منطقی‌تری از فرصت‌های گوناگون سرمایه‌گذاری یا اعطای وام به‌عمل آورند. این پژوهش با هدف

مطالعه جنبه‌ای از پیامدهای اقتصادی جایگاه خدمات حسابرسی در ایران، به بررسی ارزیابی سودمندی معیارهای مختلف کیفیت حسابرسی (اندازه حسابرس، تداوم تصدی حسابرس، تخصص حسابرس، حق الزحمه حسابرس و استقلال حسابرس) بر کارایی سرمایه‌گذاری و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی در شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌پردازد.

بر اساس نظریه مباشرت مدیران مباشران سهامداران تلقی می‌شوند. بر اساس این نظریه فرض می‌شود که سرمایه‌گذاران از خطرات فریبکاری مدیران آگاهند و مدیران نیز از نگرانی سهامداران از این بابت اطلاع دارند. به همین علت مدیریت شرکت، خود علاقمند به حسابرسی صورتهای مالی شرکت است. یکی از راههای آسوده خاطر کردن سرمایه‌گذاران ارائه صورتهای مالی حسابرسی شده است. این بدان معناست که مدیریت شرکت خود علاقمند به حسابرسی صورتهای مالی شرکت است و اعتقاد دارد که اگر کیفیت حسابرسی مطلوب نباشد، سرمایه‌گذاران به مدیریت شرکت و صحت عمل او شک می‌کنند و در نتیجه ریسک سرمایه‌گذاری خود را بالاتر ارزیابی می‌کنند و لذا حاضرند سهام شرکت را به بهای کمتر خریداری کنند. این امر موجب می‌شود که هزینه‌های تأمین مالی شرکت افزایش یابد و رشد شرکت با کندی مواجه شود، بنابراین نظریه، مدیریت خود دارای انگیزه‌های قوی جهت تأکید بر ارتقای کیفیت نظارت است و خواهان حسابرسی مستقل می‌باشد. یکی از این راهها ارائه اطلاعات صورتهای مالی می‌باشد و این صورتهای زمانی مفید خواهد بود که قابل مقایسه بالایی با سنوات پیشین داشته باشد لذا همانگونه که نتایج تحقیق نشان داد، شرکت‌هایی که دارای حسابرس با کیفیت می‌باشند قابلیت مقایسه بالایی دارند.

مطالعات پیشین نشان می‌دهند که کیفیت حسابرسی و کیفیت افشا، به‌طور بالقوه بیش سرمایه‌گذاری و کم سرمایه‌گذاری را کاهش می‌دهد و از این رو به افزایش کارایی سرمایه‌گذاری منجر می‌شود. چندین سازوکار وجود دارد که نشان می‌دهد، کیفیت حسابرسی میتواند چنین نقشی را ایفا کند. ابتدا، کیفیت بالای صورتهای مالی میتواند، عدم تقارن اطلاعاتی بین سرمایه‌گذاران را کاهش و نقدینگی بازار سرمایه را افزایش دهد. بدین ترتیب، کیفیت حسابرسی میتواند هزینه‌های تأمین مالی ناشی از انتخاب ناسازگار را کاهش دهد و همچنین تأمین مالی پروژه‌های بلند مدت و پروژه‌هایی با بازده بالا را تسهیل بخشد. از آنجا که کیفیت حسابرسی، عدم تقارن اطلاعاتی را بین مدیران و سهامداران کاهش می‌دهد، احتمال این تفکر کاهش می‌یابد که

سرمایه‌گذاران فرض کنند شرکتها به دلیل فقر مالی دست به انتشار اوراق بهادار زده‌اند و بنابراین، تأمین‌کنندگان سرمایه، ارزشهای جاری شرکتها را به درستی تعیین می‌کنند و در نتیجه هزینه‌های تأمین مالی کاهش می‌یابد و بدین ترتیب، کیفیت بالای اقلام حسابرسی شده با کاهش هزینه‌های تأمین مالی ناشی از انتخاب ناسازگار سهامداران، به افزایش کارایی سرمایه‌گذاری منجر می‌شود. به علاوه، کیفیت حسابرسی، نه تنها برای طراحی قراردادهای جبران خدمات به کار می‌رود، بلکه منبع اطلاعاتی مهمی است که سهامداران از این طریق می‌توانند بر عملیات مدیران نظارت کافی داشته باشند و به طور چشم‌گیری به کاهش مشکلات نمایندگی بین سهامداران و مدیران کمک کنند. در نهایت زمانی که منابع اطلاعاتی شرکت ناهمگن است، اطلاعات حسابداری می‌تواند به ایفای نقش نظارتی بازار سهام کمک کند و در نتیجه به کاهش مشکلات نمایندگی بین سهامداران و مدیران یاری رساند، ظرفیت نظارتی سهامداران را افزایش دهد، انتخاب پروژه‌ها را بهبود بخشد و هزینه‌های تأمین مالی را کاهش دهد و بدین ترتیب کارایی سرمایه‌گذاری افزایش یابد.

نتایج نشان داد چنانچه شرکت‌های با امکانات سرمایه‌گذاری زیاد، از حسابرسان با کیفیت بالاتر استفاده کنند، سطح بالاتری از کارایی سرمایه‌گذاری را تجربه خواهند کرد. نتایج جزئی‌تر نشان داد که اندازه حسابرس، تداوم تصدی حسابرس، تخصص حسابرس و استقلال حسابرس از طریق کاهش هزینه‌های نمایندگی و کاهش عدم تقارن اطلاعاتی باعث افزایش کارایی سرمایه‌گذاری می‌شوند. به عبارتی وجود حسابرسی با کیفیت بالا، مشکلات نمایندگی را کاهش داده و می‌تواند با افزایش توانایی سهامداران در نظارت بر مدیران، به بهبود کارایی سرمایه‌گذاری‌ها منجر شود، زیرا افزایش توانایی سهامداران در نظارت بر مدیران، موجب بهبود انتخاب پروژه و کاهش هزینه‌های تأمین مالی می‌شود. علاوه بر این نتایج نشان داد که وجود معیارهای حسابرسی با کیفیت باعث افزایش قابلیت مقایسه صورتهای مالی می‌شود که مویدها این مطلب است که به دلیل محافظه‌کارانه‌تر عمل کردن مؤسسات حسابرسی با کیفیت و متخصص، میزان مدیریت سود و در دستکاری در اقلام تعهدی اختیاری کاهش می‌یابد و به تبع آن، قابلیت مقایسه افزایش پیدا کند که این موضوع مؤید نقش مهم حسابرسان در دستیابی به صورتهای مالی قابل مقایسه است.

با در نظر گرفتن نتایج به دست آمده و تعیین تأثیرگذاری عواملی چون معیارهای مختلف کیفیت حسابرسی بر قابلیت مقایسه صورتهای مالی و کارایی سرمایه‌گذاری، توصیه می‌شود

- Angelberg, M., Cram, D. P., & Nelson, K. (2017), Accruals and the prediction of future cash flows. *The Accounting Review*, Vol.76, Issue.1, pp.25-58.
- Bertou, G., & Chen, Y. (2022). CEO compensation and the performance of firms in the hospitality industry: a cross-industry comparison. *International Journal of Tourism Sciences*, 15(3-4), 121-138.
- Chen, L. H., Folsom, D., Paek, W., & Sami, H. (2018). Accounting conservatism, earnings persistence, and pricing multiples of earnings. Forthcoming, *Accounting Horizons*. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=964250>.
- Chou, C., Young, D., Zhuang, Z. (2022). Externalities of Mandatory IFRS Adoption: Evidence from Cross-Border Spillover Effects of Financial Information on Investment Efficiency. *The Accounting Review*, 88 (3), 881-914.
- Chang, A. D. (2019) "Quality of financial reporting choice: determinants and economic consequences. (Unpublished Doctoral Dissertation)." Northwestern University, SSRN, pp. 1-56.
- DeFond, M., Zhang, J. (2014). A review of archival auditing research. *Journal of Accounting and Economics*. In Press, doi:10.1016/j.jacceco.2014.08.007.
- Kim, E. (2013). The impact of CEO compensation on firm performance in Scandinavia. IBA Bachelor Thesis Conference, Enschede, the Netherlands. University of Twente, The Faculty of Behavioural, Management and Social sciences. 10(November).
- Hozou . M.Rajgopal, S., & Venkatachalam, M. (2018). Financial reporting quality and idiosyncratic return volatility. *Journal of Accounting and Economics*, 51(1-2), 1-20.
- He, Y., Chen, c., Hu, Y. (2019). Managerial overconfidence, internal financing, and investment efficiency: Evidence from China. *Research in International Business and Finance*, 47 (January), 501-510.
- Kothari, S.P. (2000). The role of financial reporting in reducing financial risks in the market. In: Rosengren, Eric, Jordan, John (Eds.), *Building an Infrastructure for Financial Stability*. Federal Reserve Bank of Boston: pp 89-102.
- Kerofit, I. & Tang, V. W. (2018), Matching and the changing properties of accounting earnings over the last 40 years. *The Accounting Review*, Vol.83, Issue.6, pp. 1425-1460.
- Kerofit, D.C., Jennings, R., & McInnis, J. (2023), "Changes or over time in the revenue-expense relation: accounting or economics ?" *The Accounting Review*, Vol.86, Issue.3, pp.945-974.
- Negranihei .M.Pandher, G. & Pathak, J. (2022), The essential role of accounting earnings in return-maximizing CEO compensation contracts. *Odette School of Business University of Windsor*. Vol.6, Issue.1, pp.1-37.
- Nikel .M. Zakaria, I. (2013), "Performance measures, benchmarks and targets in executive remuneration
- این موضوع از طرف شرکت‌ها، سرمایه‌گذاران و نیز تدوین-کنندگان مقررات مورد توجه قرار گرفته تا در ارتقای کیفیت گزارشگری مالی مؤثر باشد. همچنین، با توجه به اینکه کیفیت حسابداری، قابلیت مقایسه صورت‌های مالی در شرکت‌ها را افزایش می‌دهد، به سازمان بورس اوراق بهادار و تدوین‌کنندگان استانداردهای حسابداری نیز پیشنهاد می‌شود تا با تدوین مقررات، الزامات و استانداردهای حسابداری سخت‌گیرانه‌تری در خصوص الزام شرکت به ارائه اطلاعات حسابداری و صورت‌های مالی قابل مقایسه با سایر شرکت‌ها، زمینه بهبود مربوط بودن و قابل اتکا بودن اطلاعات حسابداری را فراهم نماید.

فهرست منابع

- بادآور نهندي، یونس و تقی زاده خانقاه، وحید. (۱۳۹۲). بررسی ارتباط بین کیفیت حسابداری و کارایی سرمایه‌گذاری. بررسی‌های حسابداری و حسابداری ۲ (۲۰): ۱۹-۴۲.
- پارسائیان، علی (مترجم). (۱۳۸۸). *تئوری حسابداری مالی* (ترجمه کتاب تئوری ویلیام اسکات، جلد دوم). تهران، انتشارات ترمه، ص ص ۷۹-۸۵.
- ثقفی، علی و معتمدی فاضل، مجید. (۱۳۹۰). بررسی رابطه میان کیفیت حسابداری و کارایی سرمایه‌گذاری در شرکت‌های با امکانات سرمایه‌گذاری بالا. *مجله پژوهش‌های حسابداری مالی* ۱۰: ۱-۱۴.
- حساس یگانه، یحیی. مرفوع، محمد. نقدی، معصومه. (۱۳۹۶). رابطه دقت پیش‌بینی سود با کارایی سرمایه‌گذاری. فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات تجربی حسابداری مالی. سال ۱۴ شماره ۵۴. ۴۵-۶۵.
- حاجیه، زهره، چناری، حسن (۱۴۰۲). تاثیر قابلیت مقایسه حسابداری بر کیفیت گزارشگری مالی با تاکید بر کیفیت حسابداری، فصلنامه قضاوت و تصمیم‌گیری در حسابداری، شماره ۵، دوره ۲، صص ۸۷-۱۰۶.
- مهرانی، ساسان، غواصب کناری، محمد (۱۴۰۳)، مروری بر ادبیات مفهوم کیفیت حسابداری داخلی، فصلنامه دانش حسابداری و حسابداری مدیریت، دوره ۱۳، شماره ۴۹، صص ۲۵۱-۲۷۴.
- نبات دوست باغمیشه، محمدحسین و حیدر محمدزاده ساطه (۱۳۹۵). بررسی تأثیر کیفیت حسابداری بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس تهران. فصلنامه دانش حسابداری ۱۶ (۶۲): ۱۷۶-۱۵۹.
- Alkerz R. L and zmijewski, M. (2018). Some economic determinants of accounting policy choice, *Journal of Accounting and Economics*, 1,141-161

- contracts of UK Firms." *The British Accounting Review*, Vol.44, Issue.3, pp. 189-203.
- Ourhles, G., Hilary, G., & Verdi, R. (2021). How does financial reporting quality relate to investment efficiency? *Journal of Accounting and Economics*, 48 (2-3), 112-131.
- Sing N, Roychowdhury, S. (2022), Earnings management through real activities manipulation. *Journal of Accounting and Economics*, Vol.42, Issue.3, pp.335-370
- Sanjavey .N, Schutt, H. (2016). " The matching principle: Insights into earning's usefulness to investors ." Haas School of Business University of California at Berkeley

Accounting Knowledge & Management Auditing

Vol. 17/ No. 66/ Summer 2027

Evaluating The Usefulness of Different Criteria of Auditing Quality on Investment Efficiency and Comparability of Financial Statement.

Soheila Khazami

Ph.D. Student, Department of Accounting, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran.

E-Mail: soheila.khazami@iau.ac.ir

Seyed Ali Vaez

Invited Associated Profssor, Department of Accounting, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran/Department of Economic and social science, Shahid Chamran University, Ahvaz, Iran.

E-Mail: sa.vaez@scu.ac.ir

Alireza Jorjorzadeh

Assistant Professor, Department of Economics, Ahvaz Branch, Islamic Azad University, Ahvaz, Iran.

E-Mail: arjorjor@iauahvaz.ac.ir

Abstract

Comparability is one of the features that financial statements must have. This feature helps the users of financial statements to make appropriate and correct decisions by comparing the current trend of the company with the previous trend. On the other hand, the existence of quality audit improves the accuracy and quality of financial information and financial reporting. Therefore, the purpose of this research is to evaluate the usefulness of different audit quality criteria on investment efficiency and comparability of financial statements in Tehran Stock Exchange during a 10-year period from 1390 to 1399 using the information of 105 companies. Hypotheses were tested through multiple regression and generalized least squares method with tabular data arrangement. The results showed that if companies with large investment facilities use higher quality auditors, they will experience a higher level of investment efficiency. More detailed results showed that auditor size, auditor tenure, auditor expertise and independence. Auditors increase investment efficiency by reducing agency costs and reducing information asymmetry. In addition, the results showed that the existence of quality audit criteria increases the comparability of financial statements, which confirms that due to the more conservative functioning of quality and expert audit institutions, the amount of profit management and Manipulation in discretionary accrual items is reduced and, as a result, comparability increases, which confirms the important role of auditors in obtaining comparable financial statements.

Keywords: Auditing Quality, Investment Efficiency, Comparability, Audit Fee.

